

Remissvar SOU 2020:01 Översyn av yrket personlig assistent.

Autism- och Aspergerförbundet överlämnar härmed sitt remissvar över ovan rubricerat betänkande. Förbundet arbetar för att förbättra villkoren för barn, unga och vuxna med autism. Förbundet har drygt 18 000 medlemmar över hela landet. Bland dessa finns individer med egen funktionsnedsättning, närstående och personer som är professionellt verksamma inom området.

Inledning

Utan personliga assistenter skulle många människor inte kunna leva det liv de vill eller göra det som många andra människor tar för givet. Autism- och Aspergerförbundet välkomnar därför Socialdepartementets kartläggning av yrket och personliga assistenters arbetsvillkor. Personlig assistent är Sveriges trettonde vanligaste yrke. Den omfattande kartläggning av yrket och arbetsförhållandena som genomförts visar på komplexiteten och bredden i personliga assistenters arbetsuppgifter. Utredningen belyser många delar av yrkets viktiga betydelse men även de områden som är problematiska. Enligt utredningen finns tre huvudsakliga utmaningar inom yrket. Personliga assistenter behöver få: tryggare anställningsvillkor, arbetsmiljöarbetet behöver utvecklas samt att osäkerheten kring arbetsuppgifter behöver minska. I utredningen lämnas flera förslag på vad regeringen bör göra för att förbättra personliga assistenters arbetsvillkor.

7. Arbetsvillkor och arbetsmiljö för personliga assistenter

Autism- och Aspergerförbundet instämmer med utredningen att riskerna i arbetsmiljön för personliga assistenter liknar de som finns i många omsorgsyркиen. Det kan handla om tunga lyft vilket kan leda till belastningsskador, att man ofta arbetar ensam, otydliga krav osv. Även problem med bemanning är vanligt då det kan vara svårt att kalla in vikarier vilket medför att assistenterna kan utsättas för långa och oplanerade arbetspass som inte går att avvika ifrån. Många assistenter har även anställningsvillkor som innebär korta uppsägningstider vilket kan leda till att de inte vågar påtala brister i arbetsmiljön.

8.2.2 Ställ krav på kollektivavtalsliknande villkor för att betala ut assistansersättningen

Bra villkor för landets personliga assistenter innebär i ett långsiktigt perspektiv bättre kvalitet på assistansen, vilket ger en ökad trygghet även för anhöriga till personer som lever med personlig assistans. Sådana krav skulle även medföra bättre konkurrensvillkor på assistansmarknaden och göra det svårare för oseriösa aktörer att hålla nere löner och andra

omkostnader för sina anställda. Förbundet anser vidare att det är viktigt att kontrollen av de kollektivavtalsliknande villkoren görs i god tid innan själva beviljande av tillståndet. Dessutom måste det vid behov även finnas möjlighet att utföra regelbundna kontroller under tiden som verksamhetens bedrivs. Dyliga villkor bör behandlas i anslutning till själva lämplighetsprövningen. Förbundet vill starkt betona att assistansberättigade som har personlig assistans aldrig får stå utan assistans om det t.ex. vid en kontroll under det att verksamheten bedrivs visar sig att anordnaren inte efterlevt sina åtaganden.

8.3.2 Ge privata arbetsgivare ansvar för assistenters sjuklönekostnader

Autism- och Aspergerförbundet tillstyrker förslaget. En lagändring i form av ett tillägg i socialförsäkringsbalken 51 kap. att assistenternas arbetsgivare ansvarar för sin egen personals sjuklönekostnader ges starkare incitament att förebygga sjukdom och arbetsskador för sina anställda. Dock kan den förslagna höjningen av schablonbeloppet om 3 kronor per timme vara väl låg. Detta belopp motsvarar den senaste LSS-utredningens förslag och ingen ny beräkning har gjorts. Schablonbeloppet har under många år legat lägre än löneavtalen. Det är av stor vikt att höjningen i realiteten täcker anordnarnas ökade kostnader för sjuklöner. Med förslaget ges arbetsgivare inom assistansbranschen samma ansvar för sin personal som i de flesta andra branscher, vilket ger en harmonisering av regelverket.

8.4.1 Socialstyrelsen får i uppdrag att ta fram ett nationellt utbildnings- och kunskapsmaterial.

Autism- och Aspergerförbundet tillstyrker förslaget. Det finns ett stort behov av ett material som riktar sig till både personliga assistenter, assistansanordnare samt assistansanvändare och deras närstående. Att ha kunskaper om LSS och dess betydelse, mänskliga rättigheter och arbetsmiljö etc. är av mycket stor vikt för att säkerställa en god och bred grund för den personliga assistenten att stå på. Personal inom yrket personlig assistans är ingen homogen grupp och har ofta varierande kompetens- och erfarenhetsmässig bakgrund. Bland dem som arbetar som personlig assistent finns allt från individer utan någon grundutbildning överhuvudtaget till individer med en högre akademisk examen och/eller betydande erfarenhet. Eftersom möjligheterna för de olika assistansanordnarna att tillhandahålla relevanta utbildningar ser olika ut så ger ett nationellt material en större enhetlighet samt gemensam kvalitativ bas att stå på. Vid framtagandet av ett nationellt material bidrar Autism- och Aspergerförbundet gärna med kunskap, då ett sådant stöd bör tas fram i nära samarbete med assistansanvändare och deras representanter.

8.4.2 Kartlägg hur möjligheten att finansiera särskilda kompetensbehov används

Autism- och Aspergerförbundet tillstyrker utredningens förslag. Att söka ett förhöjt timbelopp är många gånger förenat med ett större administrativt arbete för assistansanordnaren. Det måste bli enklare för en assistansanordnare att bedöma huruvida en individ har rätt till förhöjt belopp, samt att därefter ansöka om det. Processen hos Försäkringskassan måste vara tydlig och transparent.

8.4.3 Tillsyn och kunskapsstöd för att tydliggöra vad som gäller när assistenter utför egenvård och vård på delegation.

Autism-och Aspergerförbundet delar utredningens uppfattning att det föreligger osäkerhet och okunskap om vad de olika aktörerna har för ansvar och befogenheter när det gäller egenvård kontra hälso- och sjukvård. Dock anser förbundet att man bör vänta in den pågående statliga utredning som regeringen nyligen tillsatt; Stärkt rätt till personlig assistans för stöd vid egenvård, vid tillsyn samt för barn (Dir. 2020:3). Utredningen ska bland annat analysera gränsdragningen mellan egenvård och hälso- och sjukvård samt överväga om frågan ska regleras på en högre nivå genom författning eller genom myndighetsföreskrifter. Det är viktigt att man tar ett helhetsgrepp kring denna fråga.

Sammanfattning

Alla har rätt till goda arbetsvillkor. Personliga assistenter behöver trygga anställningar, ett strukturerat arbetsmiljöarbete, tydliga arbetsbeskrivningar och rätt kunskap/kompetens för att utföra sitt arbete. Personliga assistenter arbetar varje dag med att skapa förutsättningar för att personer med funktionsnedsättningar, såsom autism, ska kunna leva ett gott liv och vara delaktiga i samhället. Mot denna bakgrund är det ytterst angeläget att ge denna yrkesgrupp goda villkor och möjligheter att utföra sitt uppdrag.

Ordförande

Ulla Adolfsson